

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyeg nélkül 8 kr. Többszöri közlésnél kedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frttal több.

Úgy legyen!

A fővárosi sajtó, magát függetlennek valló, de prononszirozott liberális szellemben szerkesztett egyik lapjában (Fővárosi Lapok) olvasom a következőket:

— „Azt szeretnők hogy egyszer valahára a nemzet nagy része ne a pártok kommandó szavára, hanem igazán a saját akaratából szavazna, a mi azt teszi, hogy a maga szemével választaná ki a maga jelöltjét s ne a központi irodák — legyenek ezek bármily pártiak — által szabott árak és szabott elvek mellett kiszolgáltatott túrelmi bárcák tulajdonosait imádjá, ha ezek arra egyénileg méltatlanok.

Ezen a választáson dönti el a maga sorsát a nemzet. Most kell reformálni a parlamentet. S épen ezért a lefolyt öt év szomorú tapasztalatai után a legközelebbi választásnál a főszempontnak a választók előtt nem a párt-szempontnak kell lenni. Nem az a fődolog most, hogy melyik párt hány darab szavazattal jön be az ujházba, mert hiszen a régi arányok ezentul is meglesznek. A fődolog most az, hogy mindenik pártan *miféle emberek kerülnek be.*

Egyéneiben kell reformálni az egész parlamentet, az összes pártokat.

Ha a nemzet okos és becsületes parlamentet akar, akkor válasszon okosan és becsületesen, okos és becsületes embereket.

Minden pártnak szemébe merjük mondani, hogy az országnak igen számos kerülete ezt az elvet a legutolsó választások alatt nem tartotta szem előtt.

Soha sem volt olyan, vagy talán soha sem tűnt ki annyira a magyar parlament politikai léhasága, mint az utolsó öt év alatt, midőn pártok és politikuskok szétzülése, pártok változtatása, elvek megtagadása, lobogók eszerbenhagyása, titkos reverzálisok s mindenféle üzérkedések voltak napirenden.

Olyan szemenszedett jó firmák ültek a legkivalóbb politikusok mellett, a kiket Falstaff kiszuperált volna a saját seregéből. S jobb és baloldalon ilyen vegyes csapatokkal kellett végigküzdeni a nagy reformok harcát.

Okos és becsületes, arra hivatott és megbízható férfiakat akarunk minden pártan látni s nem szavazó bábukat, melyeknek egy részét mindig rángatni kell, a másik része magától mozog ugyan, de csak úgy mint az automata: *előbb a szájába kell dugni valamit.*

A nemzeti szabadelvű irányt nem lehet féltetni a választási küzdelemben. Józan és becsületes magyar ember más irány képviselőjére nem is szavaz. De nem szabad azt engedni, hogy a párterdek köpönyege alatt akár a kormány-pártra, akár az ellenzékre a parlamentbe vagy tudatlanságuk vagy megbízhatlanságuk miatt nem illő emberek jussanak.

A politika nem a semmittevés tudománya. A közéletben való *igazi munkás szereplés előképzettséget, tudást, tehetséget, szorgalmat, munkakedvet és önzetlenséget* követel. Azért a parlamentbe nem való a *semmire sem való ember.*

Oda nem valók sem az *éretlen kicsurók, sem tehetetlen aggyasztók.* Oda okos és becsületes munkás férfiak kellene.

A parlament nem börzéje az üzletembereknek, nem házasság-közvetítő irodája a parthievadászoknak s nem lehet a *foglalkozás nélküli előkelőségeknek kaszinója sem.*

Azért ne tessék *pártokra, hanem emberekre* szavazni.

Elvi különbözőségem teljes integritásával aláírom e sorokat, melyeknek minden szava igaz jellemzése a lefolyt öt éves parlamenti ülészeknek. Minden mondata elevenbe vág, szinte szemünk előtt ugrádoznak a parlamenti babák, amint az író éles aposztrofálása rálépett tyuk-szemeikre.

Szomorú, igen szomorú jelensége ez közállapotainknak és azért szövetkeznie kellene mindazoknak jobbról, balról, kik a bajt felismerve, megutálták, de azt gyógyítani eltökélték.

Ettől a külső rétegtől nem látszik meg az elv. Le kell vakarni irgalmatlanul. És mégis a kiknek ez a programjuk, ezek izgatók, béke-rentók. Hát kell-e keményebb ítélet, mint a fennebb idézett? Mi ezt naponta mondjuk, sokszor ismételve, a mi itt tömören jellemezve van.

Elhangzik szavunk, elhangzik az is. A levegő annyira fülledt, a korrupció légnymása oly nagy; vihar kell ahoz hogy a levegő tisztuljon. Sajnos hogy csak ez áron, fog tisztulni a léggör, de úgy látszik már késő van, igen késő.

Előképzettség! tudás! tehetség! Szorgalom! Munkakedv! És önzetlenség!

Ki kacag itt?

Megelégednénk a három utóbbival, csak ez lenne meg! A szavazásoknál a fele biányzik rendszeren; ez a szorgalom a képviselőházban.

A szavazók ⁹/₁₀-ede nem tudja mire szavaz, ha becsengetik; olyanok mint a régi rájxrátheli ruthének, csak azt néztek, hogy a püspökök mit tesz. Ha vakarózzik, ők is, ha nevet, ők is elhúzzák szájukat. Ez a munkakedv!

És önzetlenség!

Ne kívánjunk lehetlent.

Am azért mégis, ha még kevesen is vagyunk, a kik a fentebbieket valljuk, tömörüljünk ligára. Itt pártkülömböztet nem akadályoz. Elveinek teljes integritásával, megtarthatja a feltételeket minden választó.

Tartsunk szemlét a jelöltek felett. Reá a mértéket, s a kire reá nem illik, ki kell selejtezni kérlelhetlenül.

Ne *ellátási szövetkezet* legyen a parlament, hanem törvényhozó testület a maga *nemes, magasztos* értelmében.

Az, a ki bármi állásban itthon a törvényt lábbal tiporja, azt elmagyarázni, esürni-esavarni igyekszik: az jó, becsületes törvényhozó nem lesz soha!

Az, aki embertársát csak azért, hogy ideig-óráig fentarthassa magát, legszentebb polgári jogától megfosztani kész; az olyan, mint a haramia, a ki elvenné felebarátja tárcáját, hogy tobzódhassék a rablott pénzen; olyan politikai kalóz nem való a parlamentbe.

Az, aki pártszempontból elnézi alárendelt közegeinek piszkosságait, rablásait, zsarolásait, rendtelenségeit, csakhogy az ő égise alatt ki ne tudójának; az nem való képviselőnek. Hogy fogja az ellenőrizni a hatalmat, mikor itthon is anyamasszony katonája volt.

Az, a ki gseftelt, a ki anélkül, hogy lutrin nyert, hamis pénzt gyártott, kincset lelt, vagy haramia vezér lett volna, szegény fizetéséből vagyont szerzett, nem odavaló, mert az elgsefteli okiratos palástját ott is.

A ki itthon a papoknak reverzalist adott, nyiltan pedig a kormány pénzén választatta meg magát; többé oda ne küldjék. Politikai rima marad az teljes életében.

Vagy ha már meguntuk egyikét vagy másikat s utban állna, vajjon alkalmazzuk-e azt az undok, régi, alapszabon legerkölcstelenebb elvet: „promoveatur ut amoveatur“?

Hanem nem bánom hódoljunk humánus érzületünknek és alapítsunk azilumokat magukat lejárt és elférgesedett politikai nagyságok részére, de ne boldogítsuk a férgesével a parlament gyümölcs kamráját. Oda egészséges, életerős gyümölcsös kell. Tudjuk, egy rothadt alma megmételeyez százat. Arra példa még nem volt, hogy az az egy rothadt megegészségesedett volna.

Tanuljunk a természetől. Itt is van salak, alj, sár, piszok. A maga helyén alkalmazva hasznos a trágya is, ám azért senkinek sem jó az eszébe, hogy azt zsebben hordja, vagy kitegye asztalára.

Vannak az életnek bizonyos functioi. Kivétel nélkül alávetvék azoknak az emberek mind-aunyan, azért nyilvánosan még sem végezzük azokat.

Csak a politika, a közélet, a parlament legyen az a tér, a hol nincs szemérem, nincs szégyenérzet, nincs illem és jó izlés?

Tatár állapotok ezek!

Igaz sok van a mit a törvény egyenesen nem tilt, de ezzel úgy legyünk, mint Deák Ferenc a dohányzással, a ki midőn azt kérdezték, hogy szabad-e hölgyek társaságában dohányozni, jöllehet maga is erős dohányos volt, azt felelte:

„Hiszen szabadni, szabad, de jóra való ember nem teszi.“

Ez az önzetlenség, ez a jellem integritása. De fájdalom úgy látszik Deák Ferencel eltemették. Neofita.

Védekezés a hamis összeírás ellen.

A Nyitra és Trecsenyemegyében dühöngött országra szóló szavazat-rablók ellen nem tudunk más alkalmasabb rovarirtó szert, mint amit az upestiek tettek. Az ottani független polgárság látván, hogy a nyitrai módszert Uj-Pestre is átültetik: öt ivre terjedő *fejjelmi följelentést* nyújtott be a belügy-miniszterhez az összeíró küldöttség ellen s ugyancsak ez ellen bünvádi följelentést terjesztett be a budapesti fenyítő törvényszékhez. A közszabadságnak, a politikai jogoknak és törvényeknek rendszerre fejlődő lábba taposását nem lehet tovább tétlenül nézni, hanem törvényszék elé kell vinni őket és egytől egyig felhozni az eseteket, úgy akiket jogtalanul kihagytak, mint azokat, kiket ugyanoly módon felvettek. Ne elégedjünk meg a pusztá reklamációval, hanem a rablók ellen fenyítő följelentést kell tenni, raboltak legyen azok akár tehenet, akár szavazatot.

Wlassics kongruája ellen. Most tolyk a lelkeszi javadalmak összeírása. Egyik kerület összeírja, másik habozik, a harmadik megtagadja az összeírást, mindannyi pedig fel attól a ma egészen megoldatlanul álló kérdéstől: nem kerül-e így a papság — a javadalmak kongruája címen — önmegadóztatása árán is az állam teljes gyámkodása alá, más szóval nem kerül-e kenyerebe szabadsága? Zichy Nándor gr. e kérdésben ma nyilatkozik az „Alkotmány”-ban a következőképpen:

A kongrua bizottságából jó ideje, hogy ki léptem, mivel abban nézetemet nem érvényesíthetem.

Ákár az összes kérdések megoldásában követett feleletet, akár az egyes kérdések megoldásában követendő egymásután, akár magát az összeírás általánosítását, foganatosítása módját és idejét tekintjük: azt nem helyeselhetem, mindez aggaszt, és mindez azért visszatetszést szül bennem is.

Mivel pedig velemenyem, habár azt épen séggel nem is tartom csalhatatlannak, mégis nyilatkozhatom kifejezni, elmondom ezuttal is, hogy a katolicizmus érdekeit ebben is veszélyeztetve látom; hogy azért teljes erőnkkel kell a szabad- elvű párt és kormánya által követett irány ellen küzdenünk; de ezt sikerrel nem az összeírás megtagadása, hanem igenis egy minél erősebb és felelősebb egységes keresztény párt alakulása által velem kivált elérhetőnek.

A plebánoknak, alapítóik által adományozott és egyéb vagyonát, így is, másképp is ismerheti és irhatja össze az állam. Ha a plebános, a püspök és a patronus jogát ismeri és érvényesíti, az összeírás minden közösítés elleni jogos tiltakozása válhat.

A plebánosok egyébiránt csak kötelességet teljesítenek, ha aggodalmaikat felsorolva, felvilágosítást kérnek és megnyugtató nyilatkozatokat szorgalmaznak; mert ezáltal is megerősítendik az egyház és a beneficiumok jogi állását.

Duna-Adony, 1896. aug. 6.

Zichy Nándor gróf.

Nyitramegye helyneveinek megmagyarosításához.

Tisztelt Szerkesztőség!

E napokban alkalmam volt egy barátomnál becses lapjának május 24-iki számát láthatni, melyben „A helység nevek megmagyarosítása” című közlemény nem kevésbé érdekel, s melyre nézve legyen szabad egy némely megjegyzést tennem.

Egynehány éve immár annak, hogy Nyitramegye a helynevek megmagyarosítására, illetve visszamagyarosítására nézve, úgy ahogy azt más törvényhatóságok is tették (s azt kisebb nagyobb sikerrel keresztül is vitték idáig) megtette

volt a szükséges lépéseket. Eddig minden törvényhatóság először a történelmi társulathoz fordult ez érdekében, mely aztán kebleből egy bizottságot küldött ki, a mely történelmi alapon egy részét legalább a kérdésnek megoldotta. Nyitramegye akkor a F. M. K. E. választmányát kérte volt fel ezen eljárásra, mely egy három tagú bizottságot küldött ki erre nézve. Ennek tagjai Rudnay Bela, Dombay Hugó urak és én voltam.

Tartottunk is ülést; és azon elvek szeriut, a melyek ez erdemben akkoráig minden ilyen proceduránál, más törvényhatóságoknál figyelembe vetettek volt, mi is eljártunk, de tekintvén a nagy anyagot, a sok helynevet, abban állapotunk meg, hogy kiki foglalkozzék otthonában a kérdéssel, folytassa kutatásait önállóan s közölje aztán működése eredményét időnkint a központon. Magam részéről több ízben beklüdtöttem volt Nyitramegye egyet-mást kutatásaim eredményéből, de nem sok idő múlva a sors úgy akarta, hogy ama háromtagú bizottság elszeléd, s így úgy látszik, hogy egész buzgósággal folytatott munkánk gyümölcse a papirkosárba került.

Kívánatos lett volna, hogy Nyitramegye, melynek nagy terjedelme, sok helyneve és számtalan jeles szerepet viselt családja annyira össze van forrva hazánk történelmével, szintén úgy mint minden más törvényhatóság eddig a történelmi alapra álljon és ezt vegye kiindulási pontnak a magyarosításnál, de fájdalom mit látunk? Azt, hogy *egyénül izlés tréfalokozik* a helynevek megmagyarosításával; és sem a történelmi régi név, sem nyelvértek nem érvényesült azon új nevek összeállításánál; *szörnyiszülöttek* azok jobbára, a melyekről csak azt *reméljük, hogy a községek autonómiajuk öntudatában, azon rossz magyarságu történelmi és nyelv érzéket arcul csapó új neveket vissza fogják utasítani, mint ahogy ahhoz joguk is van.* Hozzak fel példákat? Talán egynehány nem lesz fölösleges: Sugh volt az utóbbi Zslkócz mindenkor és Zsigmond király adományozta egy hősnék a huszita korszakban, hogy jut ez a *Zergény* névhez? Mit akar ott a szelid, sik földön a zerge?

Hát Szill! Ez nem elég magyar? Talán nem tudja a compiler ur, hogy mit jelent, de megnyugtathatom. Somogyban is van Szill, s azt a somogyiak mindig tiszta magyar helynévnek vettek, nem pedig tótnak. Miért legyen Radosóc Gubasóc? Mennyivel magyarosabb ez amannál?

Egy bizonyos tábornok sem köszöni meg, hogy Egbell praedicatumat csak amugy könnyedén eltörlik; és mi köze van annak Kohárihoz?

Hát Holics, a híres Ujvár, mely már a 12-ik században ezen név alatt fenállott, mit vetett?

Szendre nyelvtani képtelenség, az magyarul sohasem Szendre, hanem Szendrő.

A Kopesányiak is magyar nevének tartották magukat, vagy minden ány végrag eltöröltessék mint magyartalan? A Bossányiak, Tapolcsányiak, Ladányiak etc. azok mind tot nevek voltak? Tördemic Zalában és Tördemic Nyitramegyében (tótul Tvrdomesztic) van, ily név család is létezett; de mit folytatom? Hisz az egész hosszú lajstromot izetlen kontárkodásnak kell vennünk, s dacára a jelentkező keserű gúnynak mégis inkább fáj szívünknek mintsem hogy ezen procedurának minden egyes képtelenségét itt felsorolnók. S végre, kell nekünk magyaroknak ekkora chauvinizmussal az ezredik évben elő állani? Hát nem bizonyítottuk be, hogy nem magyarhangzású nevek mellett is fenn tudtuk tartani nemzetünket? — Ha ennyire visszük a dolgot, *akkor kezdjük meg a fővárosnál, s legyen Pesth Kemence!* De ha ez nem lesz, mint a hogy nem is lesz meg, akkor hagyjuk meg a régi Novákot, mely mezőváros és prépostság volt régi névén. Helyezzük vissza a személyneveket magán fogláló helynevekhez a birtokragot, ne mondjunk János, József, Kakas, Teresztyén-falut, hanem *falvát*, mert ez így volt, s csakis így van jól, s ne vigyük tulságig a dolgot, mert nevésséges szelmalom harccá alacsonyodik: s végre *idegen nének* decretálni a régi tot nevet is nevésséges. Nevezhetjük azokat nem magyar hangzásúaknak, igenis, de nem idegennek. Hisz avval a magyarrelleues atyafinak csak fegyvert nyomunk a markába s jogosan gúnyolhat bennünket, mert azt mondhatja jogosan, ha van idegen egyáltalában, akkor már csak idegenebb a magyar honfoglaló, a régi lakosnál. A milyen csekélység ez magában véve, épp oly mértékben megköveteli ez az ügy a megfontolást, mert a nyelvész is könnyen megbotlik, ha hebeburgyában követelik tőle a homályos kérdések gyors megoldását. S mit nyerünk vele? Örökös maró gúnyt, a mit az ellenséges indulatnak folyton fejünkre szórhatnak, és a mi ellen magunk nem is fogunk tudni védekezni.

Reméljük, hogy ezen tudatlan deus ex machina szerencsétlen működése meg fog szünni s Nyitra vármegye a történelmi társulat közreműködése mellett helyes mederbe tereli a kérdést s aztán sikeresen és ildomosan megoldja.

Tisztelettel Szikción 1896. augusztus 1.

Szerémi Odescalchi Arthur herceg.

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Augusztus 1.

(Évad tárcája.)

Hajdanában, a diákelet fénykorában, igen várt dátum volt augusztus elseje. Az volt kezdete az aranyszabadságnak. Vivat vakáció, hamis a klasszifikáció.

Ezt hangoztatta a principista tanulótl kezdve egész a phisikusig mindegyik, nem is azért mert igaz volt, hanem kissé a rim kedvéért, kissé pedig ellenzéki viszketegből. S azért egyetlen professornak, még a legvaskalaposabbnak sem jutott eszébe, fülön csipni, az ilyen örömben kiáltozó nebulót, tekintélyek ellen való izgatás miatt.

Bezzeg most másképp van. Csak mondja valaki, hogy hamisítják a választási lajstromokat. A mi egy kicsit igaz is, meg egy kicsit alkotmányos disznóság is; mégis legott megkapja az izgatató titulust, akit ki kell irtani még maradékaiban is.

No, de csitt! Nem szabad a vonal alatt politizálni!

Augusztussal, a hónappal akarok bibelődni,

nem a többi Augusztusokkal, sem a „Dummer Augusztokkal”. Van pedig belőlük elég. Ad majorem Baufi gloriam!

Augusztus elsejének jelentősége a diákok előtt elmúlt, most már a haza jövő reményei együtt vakációznak a haza oszlopaival, együtt a komoly birákkal, és csakis a rossz értesítőt haza hozót szorítja meg a szigorú apa egy kis szüneti tanácsra, instruktort fogadva drága csemetéje mellé a vakáció alatt.

De azért augusztus elseje mégis nagy nap! Az a világ minden nemű, rendű és rangú vadászainak a várva várt napja.

Nincs az a koca vadász, aki epedve ne várná e napot, midőn ha török, szakad, ha esik vagy éget a nap forró heve, ne menjen áldozni szt. Hubertusnak legszebb oltárán.

Julius utolsó napjaiban nagy takarítás van, a Nimródok arzenáljában, a valódi vadász szerzője semper paratus. Az mindig készen van, a legelső jelre vállra vetni a puskát, s neki az élvezetnek. Az igazi Nimródnál nincs saison, nincs évad, az ha másért nem, hát a vizslája kedvéért megy ki még tilalmas időben is.

Ha'iszen annál több a dolga a koca vadásznak. Sógorunk úgy hívja „Sonntagsjäger.”

Az legelőbb a costumjet revideálja. Hogy

fest tavaly óta? Nem törték-e össze a gyerekek a zergeszakált, midőn meszlét játszottak vele s nem-e lötyög a kámásli tavaly óta, lévén a lábikráknak előhaladt a fogyatkozása. S ha valami nem is szuperál, be „Biffi”-hez, akinek ilyenkor van a legjobb aratása.

Vadászszéktől az ivó pohárig, s puskától patröntáskáig keverve lesz minden, mert hát közeledik, — itt van! augusztus elseje.

S milyen okos dolog az, hogy összeesik a gázi fizetésével.

Látni is elseje óta mindenféle sport férfiakat. A módosabbja robog végig az utcán már kora reggel a bérlett vadászterületre, tollas kalap, szarvasbőr lábvédő a meztelen térd alatt, a kocsis hátul a kedvenc „Lord”-ot tartogatja, nehogy kiugorjon valamely városi ismerősétől bucsuzni.

A dandyk kifogástalan vadász toilletben „Funkel nagel neu” feszítenek a járdán, jó hangosan válaszolva a kérdezősködőknek, hogy „Muki htt meg egy kicsit foglyászni” a másik meg Stefihez van ígérkező.

Megmozdulnak az aranyeres bürokraták is és támolyogva másznak a jól megpakolt fiakerre, mely kiviszi vadászterületekre.

Szóval vadászni jár minden ember, akinek ép keze lába van.

Levelezés.

Kis-Vendég, 1896. aug. 5.

Tisztelt Szerkesztő ur!

A Kis-Vendéghez tartozó Kulhány nevű erdei pusztán f. évi augusztus hó 2-án lélekemelő ünnepély ment végbe. Nevezett erdei pusztára báró Stummer Agoston kegyurasági családnak képezi birtokát s egyúttal néhány év óta nyári tartózkodási helyét is, melyet úgy gyönyörű fekvése, mint a közvetlenül köröskörül elterülő sűrű erdőségek tesznek kiválóan alkalmas nyári üdülésre. Ezen szép helyen fentnevezett kegyurnak nagylelkű neje, báró Stummer Borbála ő méltósága lelkének mély vallásosságától indítva, s egyúttal a pusztai urasági alkalmazottak lelki szükségletei iránti tekintetből is, egy szép keresztet állíttatott fel, melyhez a felfeszített isteni Üdvözítőnek alakját a hírneves tiroli Purger cég szolgáltatta.

Ezen keresztnek egyházi beszentelését végezte augusztus 2-án Szeccsányi Vilmos c. kanonok, egyházkerületi esperes ur a kis-vendéghi, praxici és závadai plebanosok asszisztenciája mellett, továbbá a kegyuraságnak, az uradalmi tiszteteknek és a szomszéd községekből összesereglett vagy 700 főnyi hívő népsokaság jelenletében.

A kis-vendéghi plebánia hívei, számra mintegy 600-an, egyházi körmenetben és zenekísérettel érkeztek a helyszínre. A beszentelési ünnepélyt nagyban emelte a báróné kívánságára jelen volt 24 koszorusleány, kik mind fehér ruhába öltözve és kezeikben égő gyertyákkal álltak körül a virágokkal és koszorúkkal gyönyörűen díszített keresztet.

A beszentelési aktust szent beszéd követte, melyet ugyancsak a beszentelő kanonok-esperes ur tartott. Beszéde folyamán a szent hitben való erős kitartásra buzdította a jelenlevőket, különösen a kis-vendéghi plebániái híveket, kiknek, ugymond, ő is egykoron hét esztendőn át lelkipásztoruk volt, és ime most is ugyanazon buzgó vallásosságot tapasztalja náluk, mint számos évvel ezelőtt. Végül pedig köszönetet mond és isteni áldást kíván a nagylelkű főúri családnak azon dícsérendő szép tettéért, melylyel nemcsak nagylelkűségének, vallásos buzgalmanak és szilárd hitének adott kifejezést, hanem a hitelet terén másoknak is, kivált pedig a hívő népnek nyújtott magasztos példát a Mindenható imádságában.

Az egyházi ünnepély végeztével a báróné ajándékokat osztogatott szét a koszorusleányok és a szegényebb sorsú nép között, a kegyurasági papságot és tiszteteket pedig barátságos asztalához hitta meg vendégekül.

Mindnyájan azon „jelkesítő“ öntudattal távoztunk a helyszínről, hogy midőn az Istennek szent lelke él a szívekben, az mindig kifelé tör, nagy tettekben nyilvánkozik és átalakítja a föld színét.

J. T.

Ujdonságok.

Bende Imre nyitrai püspök ur ő méltósága f. hó 13. vagy 14-én érkezik vissza nyitrai székhelyére Radosnyárról. Ő méltósága rövid itt tartózkodás után az eddigi megállapodások szerint Budapestre utazik.

Venczell Ferenc pápai praelatus nyitrai nagyrepost ő miga e hó 12-én vagy 13-án ter vissza Marienbadból, Nyitrára.

Az új dandár-parancsnok. Páva Emil ezredes a nyitrai dandár új parancsnoka f. hó 3-án érkezett meg Nyitrára. Páva ezredes csupán adjutánsa várta az állomáson, későbbben érkező nejét és családját azonban az egész tisztikar fogadta, a 14. számú honvédezered parancsnokával az élen. Ez alkalommal szép virágoskört is nyújtott át a tisztikar az új parancsnok nejének. Páva Emil dandárparancsnok szigorú katona, egyébként pedig igen művelt s társaságban felette kellemes egyéniség. Azelőtt a közös hadseregben szolgált s a 101. közöshadseregbeli gyalogezred parancsnoka volt Zagrábban. Innen Kassára került a honvédeghez, s mint ilyen jött Nyitrára. Kívánjuk, hogy ne csak Palkovics tábornok jó tulajdonainak, hanem azon tiszteteknek és szereteteknek is részese legyen, mely az eltávozott generálist minden oldalról környezte.

Kinevezés. Pálka Kálmán miavai járásbírósi albiró a szolnoki tsvékekhez bíróvá, Bauer Gyula a galgóczi járásbírósihoz segédtelevkönyvvezetővé, Szarcssek István irnokká a privigyei járásbírósihoz nevezetett ki. — *Andráskovics György*, ideiglenes galgóczi bírósi irnok ez állásában véglegesített. — *Rissányi József* zayugróci állami isk. igazgató és *Szaucsek József*, alsó kubinyi igazgató kölesönösen áthelyezettek. — *Dr. Nesztor Emil* krajnai körorvos állásáról lemondott. — Tornócon f. hó 5-én *Patkós Balázs* okl. jegyző, segédjegyzőnek lett megválasztva. Tavarnokon pedig ugyancsak segédjegyzőnek *Brucker Gyula* választott meg. — *Kregczy József*, pozsonyi ítélő táblához beosztott aljegyző a nyitrai tsvékekhez albiróvá nevezetett ki.

Nyitra megye közigazgatási bizottsága f. hó 11-én, kedden tartja rendes havi ülését a megyeház nagytermében.

Két kinevezés által három munkatársat veszít el lapunk Nyitráról. Már a mult számunkban említettük, hogy Palkovics József tábornok nyitrai dandárparancsnok, az erdélyi honvédkerület parancsnokává Kolozsvárra lön előléptetve. Ez alkalomból, azt hisszük nem követünk el indiskreciót, ha felemlítjük, hogy a tábornok ur távoztával lapunk tárcarovata két szellemes közreműködőt veszít. Az egyik a parancsnok nagy műveltségű neje Palkovics Nóra ő méltósága, ki úgy maga, (Nóra név alatt) mint szép ifjú leánya, Olga többször gazdagították tárcarovatunkat dolgozataikkal. Bizonyára csak igen kevesen sejtették olvasóink közül, hogy az igénytelen „Pali“

név alatt a tábornok szellemes leánya rejtőzik. Birjuk ő méltóságaik ígérését — kik csak e hó végével költöznek el végleg Nyitráról — hogy onnan a Szamos partjáról is megemlékeznek esetleg lapunkról. A harmadik munkatárs, a kor és szemre fiatal, de jellemében, tudományban öreg, az új temesvári főgimn. igazgató, ki csak nem rég érdekes statisztikai cikksorozatát közölt lapunkban Trencsénmegyéről, Véber Antal barátunk nyitrai k. r. tanár. Távollétünk miatt nem buszhattunk el tőle személyesen, ezúton mondunk Isten hozzádot neki, s midőn Isten áldását kérjük új működésére, reméljük, hogy tollával onnan is hébe-korba támogatni fogja őszinte tisztelettel hozzá ragaszkodó barátjait.

A zabori emlék építése lassan halad. Eddig mintegy 7 1/2 métert haladtak előre, ha jó sorát ejtik, aug. végére félíg fölépitik. Kő hiányában ugyanis e hét végén szünetelt a munka. Egyébként szolgáljon vigasztalásul, hogy nemcsak Nyitrán dolgoznak így. Utunkban volt alkalmunk megtekinteni a brassói építkezést a Czenk hegyen; hát biz az ott ügyelgő talianok még egy ujjnyival sem voltak a hegy nivója felett. Míg ellenben a zimonyiak gyönyörű karsu román toronyt építettek, mely majdnem teljesen készen van. — A zabori emlék leleplezésére, mint értesülünk, az érsekújvári dalárda is fog testületileg megjelenni.

Rendes havi közgyűlés a város-házán. Az aug. 5-ki közgyűlésen a napirend előtt polgármester jelenti, hogy Freissberger és Prohászka kereskedők irásbeli indítványt nyújtottak be egy a városon kívül építendő robbanóanyag raktár építése tárgyában, kötelezve magukat az építési költség 6% at évenkénti bér fejében fizetni. A polgármester indokolt előterjesztése és többek hozzájárulása után elhatározottat a kért raktár építése és annak keresztulvitelével a tanács bízott meg. — A polgármester maga részére 3 heti és Ocskay számvevő szintén 3 heti szabadságot kér, megadatott. Ezután következett a napirend 1-ső pontja a zabori ezredes emlék leleplezési ünnepe és annak miként való megtartása tárgyában. A városi tanács amaz indítványa, hogy az ünnepély alkalmával a város polgárai felkérésenek, hogy házaikat kidíszítsék, fellobogózzák és 29-én este ablakaikat kivilágítsák, továbbá hogy a főt a vasuti állomástól egész sátoráborig árbocokkal, zászlókkal és lámpionokkal kidíszítsék, Palásty, Sztránszky és Crausz Vince felszólalásai után egyhangulag elfogadott, és a költségekre 300 frt szavaztatott meg. Ezután indítványozta Kubinyi Endre, hogy a város régi tradíciójához s különösen az ezredes emlék megtartásának megörökösítése végett képviselőtestületi díszközgyűlés tartassék. Dr. Baugha Sándor azon okból, hogy ez talán a már megállapított ünnepi sorrend keretébe bevehető nem lenne, aggályát fejezi ki annak sikere iránt, az indítványt nem tartja célszerűnek, mire Kubinyi képviselő kijelenti, hogy tekintettel a nagy nemzeti ünnepre a nyitrai polgárok meghozzák azt az áldozatot, hogy ezen díszgyűlés a már megállapított sorrendet ne zavarja, tehát a sorrend előtt reggeli 7 órakor

Ez idén különösen becsapott a vadász sport, mindenki felesapott vadászni.

Az igazságügyminiszter népszerűsége vadászott, mi nyitraiak törvénykezési palotát lesünk.

Az alispán a gazdasági egylet választmányára lesi-puskáskodik, és a politikai nagyságok szorgalmasan lövik a bakokat.

Megindult a vadászat a választó kerületekre is, az országgyűlés ugyan még együtt van, s így a „Schonzeit“ még tényleg fennáll. Az idegese azonban már kiállt a lesre, különösen a mióta az agilis néppárt hatalmasan riasztja a vadat.

Pedig hát volna annak még ideje, nem vagyunk még olyan nagyon nyugodtak, hogy jól esnék egy kis időelőtti mozgalom.

De hiába a vadászok már szétmászta s huznak a jelöltek, sőt idő előtt hallatszák már egy program-böngés is.

Sőt mint a valódi vadász-sport gyakorlásánál, itt is annyi a politikai „Sontagsjäger“, hogy nó!

Szép vadászterület is ez az áldott Magyarország. És hála a magyarok Istenének, terem benne vad bőven. Van is ám mire puskázni.

S ha nem is jutna, az atyáskodó kormány gondoskodik ami mű vadunkról is, ad notam, műbor, műraj, műelkesedés, műiparág stb. stb.

A kinek nem áll módjában ipari vadra va-

dászni, arra valók a kormányparti mű vadak; puskázhat azokra.

Azután mondja még valaki, hogy nem gondoskodnak rólunk.

Sietnek is a politikus vadászok, kiki a „stand“-jára. Lefizetik a pártkasszában a vadász-jegy árát, olyik mint a cselédember ingyen jegyet kap a gazdjától s ki a placra!

De nem szép ez a vadászat!

Mert hát bizony nem válogatóság gyakorlásában. Vadászni itt puskával, (igaz, hogy akad olyan is, akinek a puskája hátra felé sül el) vadászni törrel, doronggal, szurokkal, csalétekkel, hívogató csal-sippal, egy szóval a vadpusztítás minden módjával, mert csak egy a cél: minél több zsákmány. Hogy ez a sport nemes, férfias legyen, ahoz kevésnek a gondja. Teríték kell és aggaték! Hogy kerül, az nem határoz. Azért van most a vadászoknak a legnagyobb keletje.

Soha nem is voltak oly becsült férfiak a kalózok, mint most.

Erdekes is nézni, hogy kerülgetik a választó vadat!

Pedig jó volna egy kis óvatosság!

S ha már divatba jöttek a „ring“-ek; kéne választó ringeket is alakítani és csak arra szavazni, akit mi akarunk. Nem akit adnak, külde-

nek, vagy a ki mint dr. Ferency Érsekújvárot hazálva kínálja magát.

Nemzetgazdászati sarkely az, hogy a kínálat és kereslet közötti arány, a dolgok értékének mérlege. Azért a kínált portéka rendesen silány, a keresett pedig értékes. Keressük fel hát s ne fogadjuk el a tuat árukat.

Hangoztatjuk, hogy reformálni kell a parlamentet. De nem vadászat utján! hanem a hamisítatlanul jogát gyakorló nemzet akarata által.

Ne tessék félreérteni! nem a Gajáry „Nemzetét“ érttem.

Én Istenem, hová is tévedtem vadászat közben. De úgy van az, aki „Sontagsjäger“ a tárcairás terén, nyul helyett hajtót lő. Kerülni akartam a politikát s nyakig estem bele. Se baj, ez is saison cikk.

Simplex.

Sziporka.

Rüfke. Számilében, — mondja Rüfke a férjének — fotografiroztassál le magad, mikor lovagolsz.

Számi. Nem lehet mein Kind, mert hogyan sináljok okkor borátságos orcot?

tartassék meg, a mi egyhangulag elfogadtatót és határozattá emeltetett. Ezzel kapcsolatban Palásty képviselő indítványozza, hogy ezen alkalomra egy díszszó készíttessék, mely alatt Nyitra város képviselői testületileg kivonuljanak az ezredéves emlékhöz. Kubinyi Endre képviselő helyesli az indítványt azzal a módosítással, hogy tekintettel a város szerény anyagi helyzetére, aligha találhatók alap az ilyen nagyobb kiadásra, hanem indítványozza, hogy miután van a városnak egy emlékeztető kék selyem zászlaja, mely alatt ünnepek alkalmával szoktak kivonulni, ez alatt vonuljanak ki tehát a városi képviselők, a mint ezt őseink is tették. Ezen indítvány a kérdéses zászló bemutatása és megtekintése után elfogadtatott, és elhatározatott, hogy a díszgyűlés után ez alatt a zászló alatt vonulnak fel a városi képviselők. — A tüzoltó szertár feleltetésére beadott tervezet nagyobb vitát provokált, mert 3 fele terv adatott be és pedig egy 7000, egy 15,000 és egy 33,000 forintos. Ez a tengeri kigyóként évek óta huzódó kérdés most sem ért a dűlőre, mert hosszas vita után, a melyben a polgármester, Szulyovszky Gusztáv, Palásty, Sztranzky, Ronchetti, Bangha, Craus Vince és Merkader képviselők vetek részt, sehogysm tudtak ugy a célszerűség, mint a város pénzügyi viszonyainak megfelelőleg megállapodásra jutni, míg vegtere elhatározatott, hogy a beérkezett tervek tétessenek át a városi tanácshoz azzal, hogy a városi mérnök az építészeti szakosztállyal egyetértőleg tanulmányozzák át a beadott 3 tervet és pedig oly irányban, hogy minden egyesnél tekintettel legyenek a befektetési tőkére, a célszerű építésre és egyúttal a városra hármas előnyökre, és az így elkészített javaslatot a szeptember havi közgyűlés elé terjesszék be. A bajnai mentelep áthelyezése tárgyában az alispáni átirat felolvasása után a polgármester elnökléte alatt Juhász Sándor, Palásty Vilmos, Kubinyi Endre, Steiner Mór, Szirányi Géza, Sinkovics Károly, Arpási Imre, Szulyovszky Gusztáv, Mery Lajos és Boreányi urakból álló bizottság küldetett ki, annak a megyével való sikeres megoldása végett. — A zabori hegyközség eljárásága ellen emelt panasz a mezőrendőri törvények alapján a képviselőtestület hatáskörébe nem tartozván — napirendről levétetett. — A kövezési munkáknál engedélyezett több munkák költségeinek fedezése tárgyában a pénzügyi-szakosztály beadott véleménye Juhász Sándor és Merkader Ede képviselők felszólalásai után el nem fogadtatott, hanem az újabb átdolgozás végett a pénzügyi szakosztályhoz visszautasított. — A temető melletti vasúthoz vezető ut végleges elzárása tárgyában hosszas vita fejlődött ki, melynek az lett a vége, hogy a tanács előterjesztésének egyelőre való felfüggesztése mellett, az ügy alapos tanulmányozására Palásty Vilmos, Juhász Sándor, Kubinyi Endre, Aitner Ferenc, Sinkovics Károly és Steiner Mór képviselők által álló bizottság küldetett ki, azzal, hogy véleményes jelentésüket szeptember havi közgyűlésen terjesszék be. Az idő előrehaladtáig a közgyűlés elnapoltatott.

A millenáris emlékoszlop leleplezési ünnepélyt tegnap, szombat délután tárgyalta egy szűkebb körű bizottság, az alispáni elnökléte alatt. Az ünnepély már aug. 29-én a város kivilágításával veszi kezdetét, mely alkalomra a város 300 lampiont rendelt. Közreműködik a 12. sz. gyalogezred zenekara. Másnap 9 órakor indul a menet a városházáról Zabor felé, melynek csúcán maga a megyés püspök fog pontifikálni. (Mindenesetre eredeti dolog!) Az e célra készitendő sátor mintegy 800 frtra van tervezve. Az isteni tisztelet után népünnepelely fog tartatni ugyancsak a hegy tetején, a nép számára rendeltek 20 hordó sört és temérdek virsli. Az ünnepélyre szerveznek egy 100 tagu lovas banderiumot, 30 a-nyitrai, 40 a vágsellyei és 30 az érsekújvári járásból, a banderisták az illető vidék népviseletében jelennek meg. Este egy pozsonyi pirotechnikus örömtűzet gyújt a Zabor csúcán. Az ünnepély emlékére érmet is veretnek, még pedig 4 darab 20 karatos arany-érmet (a király, a miniszter, a nemzeti muzeum és a vármegye számára 1—1-et) 50 drb. ezüst érmet pedig 2 frtjával áruba bocsátanak, míg a nagyközönség számára 2000 bronzérem készül. Terve van véve még egy fogadó estély vagy pedig bál.

Mérey Lajos országgyűl. képviselő a gazd. egylet minapi választ. ülésén, mint erről a

gazdasági rovatban megemlékezünk, igen-igen fontos indítványt tett, mely a végrehajtásról szóló 1881-ik évi LX. t. cikk módosítására vonatkozik. A kis gazdákra, kiket az eladósodás, a földirtok végtelenig mehető elaprózása s a mai nyomorúságos végrehajtási rendszer földönfutókká tesz, életbevágó fontosságu javaslat. Lényege az, hogy a mezőgazdasági összes — élő és holt — fölszerelés, a gabona, takarmány, termés, szóval a gazdasági megmunkálás összes eszközei és eredményei az ingatlanoknak olyan tartozékait képezik, melyek csakis magokkal az ingatlanokkal vonhatók végrehajtás alá. Az indítvány a képviselőház elé terjesztetik, de kívánatos, hogy a közvélemény is minél jobban karolja fel azt.

A nyitrai kath. legényegylet f. hó 2-án rendezett nyári mulatsága alkalmával felülfizettek: Melt, Bende Imre püspök ur 2 drb. arany, Nécsey Endre 2 frt, Vagner József 2 frt, Dnrđik Alajos 2 frt, Neugebauer N. 2 frt. Pelcsarszky Ananiás 1 frt, Csernyák J. 1 frt, Markovics J. 1 frt, Plcho J. 1 frt, Jakubicsék N. kisasszony 1 frt, Belák J. 50 kr, Freissberger Viktor 50 kr, Kubinyi Endre 50 kr, Böcz Antal 50 kr, Illés J. 50 kr, Salamon J. 50 kr, Zsarnpach J. 50 kr, Kozák J. 50 kr, Hanusz N. 50 kr, Rác N. 30 kr, Szolin N. 50 kr, N. N. Krügel J. 50 kr. Fogadják a kegyes adakozók halás köszönetünket! Az elnökség.

Szoborszentelés Radosnyán. Az ezredév emléket a nemzet kicsinye-nagyja igyekszik megünnepelni. Ilyen nemzeties ünnep volt mult vasárnap Radosnyán, a nyitrai püspök birtokán. Bende Imre, a hazafias főpap, a régi gesztenyése mellett 14¹/₂ holdnyi területet az ezredév emlékére 416 drbból álló új gesztenyével ültet be, s hogy a millenáris fak emléke hatásosabb legyen, a gesztenyés elejére Jeszenszky Alajos kanonok kezdeményezése folytán egy szép Mária-szobor állítottatott. Domszerű emelkedésen, odaváló mészkből összeállított s cementtel összeforrasztott vastag piramis formájú talapzaton áll a szép szobor. Keltscha Nándor állította össze. A talapzatba beillesztett két tábla közül a fejsőben ez a felírás olvasható: Szűz Mária, Isten anyja, az ezer évet ért Magyarország védője könyörögj érettünk. Az alsóbliko: Bende Imre nyitrai püspök rendeletéből lett ezen gesztenyés kiültetve Magyarország ezer éves fenállásának emlékére 1896. évben. Ezt a szobort szentelte be mult vasárnap Bende püspök ur. A nagy mise után a község népe processióban trombita-zene kísérete mellett vonult fel templomból a szoborhoz. Vele jöttek Pulmann András helybeli esperes-plébános, Pisztl sárfői és Kuczman ardanói plébánosok. A főpásztor püspöki díszben fogadta a népet, Jeszenszky Alajos kanonok, Kondor István ceremoniarius és dr. Dudek János tanár asszisztenciája mellett. Ott voltak Zittl Róbert kalocsai apátkanonok és Jekelfalussy Lajos nyug. államtitkár. Pulmann esperes gyönyörű alkalmi beszédet mondott a népnek az ezredévről és a Mária-kultuszról. Majd következett a beszentelés, a szobor alját képező domb-szerű emelkedés virágokkal volt behintve s ugyancsak virágokból fonva a következő felirat hullámzott körül: Üdvözlégy szűz Anya Mária. A díszítés Paulik Andorné urhölgyet, az odaváló főerdész nejét diéséri. Utána rövid ima és a nép Mária-dalt énekelve körmenetileg tért vissza.

Halálozás. Megyénk egyik ismertebb nagybirtokosának elhunytáról a következő gyászjelentést vettük: Özv. Nemeshegyi Józsefné szül. Dumtsa Melanie a maga, valamint Juliska férj. gyulai Gáal Gyuláné s ennek gyermekei Gyula, Ilona férj. zsaroláni Márton Istvánné, továbbá Nemeshegyi Béla és neje szül. gyergyó-szent-miklósi Kövér Emilia s gyermekeik Oszkár és Tibor, mint gyermekek és unokák nevében, — végül özv. szitányi Szitányi Adolfné szül. Nemeshegyi Adél, testvére és az összes rokonság nevében megtört szívvel jelenti a legjobb férj, apa, nagyapa és testvérnek, jakubai Nemeshegyi József urnak, élete 71. évében hosszabb szenvedés után augusztus hó 4-ik napján Koroson történt gyászos elhunytát. A megboldogult hült tetemei folyó hó 6-ik napján d. e. 9 órakor fognak az evang. református egyház szertartásai szerint Koroson beszenteltetni és Budapesten a kerepesi úti temető halottas há-

zából folyó hó 8-ik napján d. e. 11 órakor ugyanazon egyház szertartása szerint az ugyanott lévő családi sírboltba örök nyugalomra tétetni. Koros, 1896. évi augusztus hó 4-ik napján. — Beke hamvaira! — Brandisz Mihály szkacsányi birtokos ifju neje, szül. Habel Janka urhölgy. életének 29. évében hosszabb betegség után Szkacsányban elhunyt T. barátunk fogadja részvétünket a pótolhatlan veszteséghez.

Egy kath. kör viszontagságai. Megirtuk februárius hóban, hogy a veszelei (Nyitra) kath. kör alapszabályait még a mult év dec. 2-án felküldötték a belügyminiszterhez megerősítés végett. A belügyminiszter az iratokat véleményezés céljából leküldötte Nyitra megye alispánjához még mult év dec. 20-án. Czaykowski Evariszt, a veszelei kath. kör alapszabályainak tervezője, miután két hónapig választ nem kapott, lapunk szerkesztősége útján megsürgette az alapszabályokat a vármegyénél. — Ugyan ez alkalommal tanácsoltuk Czaykowski urnak, hogy a belügyminiszternek 1875. évi 1705. számú rendelete alapján, miután a beterveztett alapszabályokra 40 nap alatt válasz nem érkezett, ideiglenesen nyissa meg a kört, mire az idézett rendelet feijogosítja — A kört megnyitották, illetőleg akarták megnyitni, de a póstyéni főszolgabíróság betiltotta. Czaykowski ur panaszzal fordult az alispánhoz a főszolgabíró ellen, mire Craus alispán ur, munkálkodását jellemző lazassal, még *négy hónap mulva választott*, s a főszolgabíró intézkedését a kör megnyitása iránt helybenhagyta. — Az alapszabályokat azonban még mindig ette a megyeházi penesz egész jul. 24-ig. Tehát teljes hét hónapig kotlott rajtok valamelyik megei aljegyző, mig nem aztán igazi záptojás lett belőlök. — Ugyanis mint Budapestről a belügyminiszteriumból értesültünk, az alapszabályok jul. végén csakugyan felküldettek, de Markhot főjegyző Koronhály póstyéni főszolgabíró véleménye alapján a miniszternek azt javasolta, hogy az alapszabályokat ne hagyja jóvá. Ennek alapján kettőre vagyunk kiváncsiak. Egyik az, vajjon az alispán ur jövőre is meg fogja-e diésérni a tisztikart odaadó működéséért, melynek egyik tagja hét hónapig nem tud elintézni egy közönséges aktát. Második pedig az, hogy menyennyivel rosszabbak a veszeleiek a többiekénél, mivel öksztravurstrót kapnak, t. i. katolikus körök alapszabályai meg nem erősítésre terjesztettek fel, holott már több mint 150 ilyen egylet létezik az országban. — Legközelebbi megei gyűlésen majd találunk módot, hogy ez szóvá tétessék.

A radosnyai kastély és a Pázmány-emléktábla. Bende Imre nyitrai püspök szépen restaurált és századok viharait átélő radosnyai kastélyában nyaral. Utolsó restauratora ugylátszik Kluch püspök volt, kinek cimere a homlokzaton — illetőleg a balkont — díszíti. Az óras torony helyett, melyet Bél Matyás 1742-ből emlit, a négyszögletes zárt épület négy sarkán négy torony emelkedik, valószerűleg Kluch idejéből. A hátulso falon az egyik ablak körárájában, ahol most a kápolna van, 1657. van bevésvé, Szelepcsényi ideje s továbbá ugyanezen falon éjszak felé Telegdy cimere látható. A mult emlékei ezek, de legnagyobb nevezetessége a 17-ik század elejére, gróf Forgách Ferenc nyitrai püspök idejére esik. Itt szokott volt tartozkodni 1600 elején Forgách, a magyar kath. ellenreformáció erélyes megindítója; itt lakott vele a Sellyéről hívott Pázmány Péter s egyik szobában, a hagyomány szerint a kaputól földszint balra eső vendég szobában írta első vitáitát Magyary István ellen 1602-ben. Bende püspök ur a halhatatlan Pázmány itt tartozkodásának emléket márványtáblával szándékozik megörökíteni. Forgách Ferenc utódjához méltó elhatározás.

Segéd-tiszti tanfolyam. A posta és táviránál kezelési szolgálatra alkalmazandó és 500 frttól 700 frtig emelkedő fizetéssel, ugy szintén lakpénz-illetményekkel javadalmazott posta és távirda segéd-tisztek kiképzésére f. é. szept. 15-től kezdve hat hónapra terjedő gyakorlati tanfolyam nyílik meg a pozsonyi igazgatósági kerületben Léván és Zsolnán. Fölvetetnek katonai altisztek, továbbá a középiskola 4 alsó osztályát elvégzett, 18-ik életévüket meghaladott egyének, de ha ily pályázók kellő számmal nem jelentkeznek, a fennüti képzettséggel bíró, 16-ik életévüket betöltött ifjak is fölvetetnek. Kérvények aug. 31-ig nyújtandók be. A közelebbi föltelek megtudhatók a pozsonyi postaigazgatóságnál.

Vesztett eb. Basóc (vágújhelyi járás) községben, egy veszett kutya 3 gyermeket meg-mart, kiket a budapesti Pasteur intézetbe szállítottak gyógyítás végett. — Galgócon szintén meg-mart egy veszettségben gyanús kóbor eb több városi kutyát, mért is az összes galgóczi kutya-közönség 40 napra láncra veretett.

Az aug. 5-iki viharról, mely a megye legtöbb vidéken dühöngött a következőket írják: Ny.-Rudnó és a vidéken f. hó 5-én este-felé e vidéken soha elő nem fordult felhőszakadás volt, mely a learatott, de be nem hordott gabonákban és a többi mezei terményekben eddig még nem állapítható károkat okozott. A féktelen elem a közel fekvő hegyekről óriási erővel tört. A dombokon fekvő szántóföldek javarészt lesodorta és betörve a községbe házakat mosott alá, melyek közül kettő mostanáig összedőlt. Egy 3 éves gyermek is elesett. A jószívű emberbarátok felkeretnek szíves adakozásra, hogy a nyomor elé néző lakosság némileg segítve legyen. Adakozásaikat alulírott nevére küldeni kegyeskedjenek, ki azokat a lap útján nyugtáznai fogja. Nyitra-Rudnó, aug. 6. 1896. *Vezzel Sándor pléb.* — Nyitra-Szucsányból is jelentik, hogy az ár ott teljesen beiszapolta a földeket és temérdek követ, kavicsot is hozott az ár. A learatott gabonának nagy részét, különösen mely nem volt meg keresztetke rakva elvitte a vízár, úgy hogy a különben is silány termés teljesen elpusztult. Különösen takarmányban nagy lesz a hiány. — Trecsén-Teplicen az ottani patak kiáradt, s a furdó alacsonyabb helyeit elöntötte, úgy hogy a lakosok az ablakon keresztül menekültek. A rohanó ár házakat és vén fákat is teljesen alá mosott, úgy hogy a kár felette jelentékeny. — F. hó 7-én reggel 7 órakor a Nyitra folyó vízállása zérus felett 20 centimeter volt, a rétek egy részét elöntötte.

Áthelyezett vásár. Galgóc község kérelmére a kereskedelmi miniszterium megengedte, hogy a f. évi december hó 24. és 29-re eső ugynevezett szent-tamási országos vásár ez évben kivételesen 1896. évi december hó 17-én és 22-én tartassék meg.

Felhívás. A pozsonyi állami tanítónőképző-intézet folyó évi október hónapban készül huszonöt éves fennállásának évfordulóját megünne-pelni. E célból az intézet igazgatósága lapunk útján is felhívja mindazokat, kik az 1871-ik év óta a pozsonyi állami tanítónőképző-intézetben tettek tanképesítő vizsgálatot, sziveskedjenek jelenlegi állapotuk és tartozkodási helyük adatait az igazgatóságukhoz beküldeni.

„Zobor vezér.” A zobori millenárius emlékleleplezése alkalmából aktualitást nyer újra *Petrovics László* nyitrai főgimn. tanár költői el-beszélése: „Zobor vezér”, melynek első kiadása teljesen elfogyott. A jeles szerző most újra kiadja és pedig kétféle kiadásban. A népies kiadás ára 15—20 kr., a diszes kiállításé pedig 1 frt lesz. A kik ez utóbbira reflektálnak, aug. 10—15 ike közt jelentkezzenek a szerzőnél, vagy pedig Huszár István könyvkereskedésében, Nyitra.

Kórházak betegforgalma. A nyitrai kórház f. é. július havi betegforgalma a követ-kező: június hóról maradt 111, július hóban fel-vétetett 102, összesen 213, elbocsátott 83, meg-halt 16, összesen 99, maradt 114. — *A privigyei trachoma kórházban:* június hóról maradt 12, ju-lius hóban felvétetett 4, összesen 16, elbocsátot-tott 8, maradt 8. — *A nagytapolcsányi kórházban:* június hóról maradt 46, júliusban felvéve 56, összesen 102, elbocsátva 60, meghalt 4, ösze-sen 64, maradt 38. — *Az érsekújvári kórházban:* múlt havi maradvány 19, újonnan felvéve 19, összesen 38, elbocsátott 18, meghalt 3, összesen 21, maradt 17.

Tűz. Német-Prónán jul. 30-án virradóra ifj. Diera Benő boltosnál tűz ütött ki s rövid egy óra alatt 7 ház porrá égett a mellék-épüle-tekkel együtt. Diera Eleknek két szép lova és tehene is oda veszett. A tűz oka ismeretlen, csak annyit tudnak, hogy belülről keletkezett. — *Nyitra,* aug. 7-ére virradóra Reeska János nyitrai polgár pajtája, melyet Leszner nyitrai zsidó polgár bérelt, s melyben cséplőjét tartotta, ez utóbbival együtt elégett.

Teljes napfogyatkozás. Ma, 9-én napfogyatkozás van, mely Norvégiában teljesen, Európa többi részeiben pedig részlegesen látható. Arról, a mit a korán kelők láthattak, ezt írta nemrég egy csillagász: A nap már elsötétülve fog felkelni, azaz a nap korongjának egy része, még pedig a baloldala nem lesz látható. Mivel napfeljöttékor s naplementékor az emberi szem

egyenesen betekinthez a napba, a nélkül, hogy a szemeknek ártana, ez a napfeljötté érdekes jelen-seget fog nyújtani. Csaknem a nap felkelte után be fog állani a legnagyobb elsötétülés, s a hold egész a napkorong középeig fog behatolni, mire a napkorong elsötétült része folyton kisebbedni fog s 5 óra 24 perckor a napfogyatkozás véget ér.

Érdekes találmány a műfogászat terén. A műfogakra és fogsorokra szorult em-beriséget igen kellemes újdonsággal lepte meg *Koós Mór* budapesti műfogász, ki új találmányu eljárásával az eddig általánosan elterjedt kautsuk és celluloid lemezeket, melyek kellemetlen szaguk miatt gyakran türhetelenné váltak, mellőzi s ezek helyett villamos uton előállított arany vagy ezüst lemezeket használ, melyek nem drágábbak, mint az eddigi kautsuk és celluloid lemezek.

Gabonaárak f. é. augusztus 7-én a nyit-rai piacon, métermázsánként: Buza 6:15—6:40 frt, rozs 5:20—5:50 frt, árpa 6:30—6:60 frt, zab 6:10—6:20 frt, Tengeri 4:30—4:50 frt, krumpli 1:60—1:80 frt.

Közgazdaság.

A nyitrai gazdasági egye-sület ig. választmánya aug. 4-én Emödy J. el-nöktele alatt ismét látogatott s különösen a hoz-zott határozatai miatt fontos ülést tartott. Lát-szik, hogy még a mezei munka sem akadály arra, hogy a tagok az egylet ügyei s a gazdasági kér-dések megvitatása iránt ne érdeklődjenek. A napirend első tárgya a gróf Forgách Károly és társai panaszos kérvényére vonatkozó válasz szö-vegezése volt. A titkár olvasta fel a szöveget, mely pontról pontra kiséri a panaszos kérvényt s kézzelfogható érvekkel cáfolja meg annak min-den adatát. Igen tárgyilagos, de stíl, tartalom és érvelés szempontjából mintája a cáfolatoknak. Több helyütt szinte váratlan fordulatot ad a dol-goknak s azt a meggyőződést érleli meg a hall-gatóban, hogy a panaszos kérvény szerkesztője nem is ismeri eléggé az egyletben történeteket s egyáltalán az egylet beléletét. A cáfolat nemcsak a miniszternek, de az országos gazd. egyesület-nek is megküldetik s mint híre jár, a nyitrai g. e. ezen ügye a IV. gazdakongresszuson is nap-irendre fog kerülni. — Ezután a mezőgazdasági kérdésekre vonatkozó igen érdekes indítványok kerültek tárgyalásra. Mérey L. a most Ausztriá-ban alkotott végrehajtási új törvény kapcsán fejtegette a földbirtok elapozásának veszélyeit s azokat az esélyeket, melyek nálunk a végrehaj-tásoknál a kis embereket sújtják. E tekintetben feliratot indítványozott a képviselőházhoz. — Benkeő László a lötenyésztről beszélt s az ülés következő indítványt fogadott el: A nyitrai mezei gazd. egyesület látván a lötenyésztről fejlődésének akadályait, szükségesnek tartja, hogy a népies lötenyésztrés terén vidékenként egy az érdekeltség és a helyi viszonyok ismerő szakértők által meg-felelőnek nyilvánított jelleg létesüljön. Elhatározza e végből, miszerint az állami ménék kiosztásánál az érdekelt lötenyésztről egyetértőleg oda fog törekedni, hogy a ménállomásokra a létesítendő jellegnek megfelelőleg egyenlő fajtájú ménék osz-tassanak be. Hogy pedig a vidéki típusnak meg-felelő ménék használatában szegényebb anyagi viszonyok vagy pillanatnyi pénzühiány akadályul ne szolgáljanak, elhatározza az igazgató-választ-mány, miszerint allattenyésztrési alapjából a fed-zetelési díjat — október hó 1-ig való visszafize-tési kötelezettség ellenében — előlegképen adja azoknak, a kik ezt a fedzetelési díjny alkalmá-val megfizetni nem képesek. Elhatározza továbbá az igazgató-választmány, hogy azon tenyésztrőket, kik lovaikat ezek 3¹/₂ éves korának betöltése előtt be nem fogják s munkára nem használják, jutalomban és kitüntetésben fogja részesíteni. Kimondja továbbá az igazgató választmány, hogy nagyobb lóállományokkal bíró községekben s ott a hol csikólegelők létesítése nem lehetséges, olyan csikó-kertek létesítését fogja előmozdítani, hol a csikók kellő felügyelet mellett reggeltől estig za-badon mozoghatnak. — Kubinyi Endre a komló-tenyésztrést hozta szóba s elfogadtatott ezen in-dítványa: Míután a vármegyének privigyei járá-sában — különösen pedig Német-Próna vidékén, — hol a mezőgazdasági termelési viszonyok amúgy is nagyon mostohák, ellenben a komló-termelés egységeknek ott tett tapasztalataik szer-int sikerrel üzhető, elhatározza az igazgató-választmány, hogy ezen hasznos termelési ágúnak felkarolását az ottani szegénysorsu lakosság anyagi érdekei szempontjából is szükségesnek

tartja s megbizza az elnökséget a komlótermelés térfoglalása érdekében szükséges javaslatok meg-tételével. A földmivelésügyi miniszteriumot pedig feliratilag kéri fel, hogy az egyesületnek utba-igazítást és támogatást nyújtandó, egy a komló-termelés terén jártas szakközegét kiküldeni szí-veskedjék. — Végre Mérey L. azon hir folytán, hogy Liptómegegyében egy konzervgyár létesül, az egyletnek vindikálja a prioritást s az ülés erre vonatkozólag következő határozatot hozott: Míu-tán a felvidéki gazdáknak az 1893. évi jún. hó 29-én Budapesten tartott nagygyűlése egyhangu-lag elhatározta, hogy az északnyugati felvidéken legalább egy hűskonzervgyár létesítése az itteni mezőgazdaság alapját képező szarvasmarha-tenyész-tés fenntarthatása és sikeres folytathatása szem-pontjából ökvetlenül szükséges, mert a külföld-del kötött állategészségügyi egyezmények folytán az egészséges és járványmentes vidékről származó — gyakran csekély okok miatt — minduntalan nehézségekbe ütközik a szarvasmarha értékesi-tése, elhatározza az igazgató-választmány, hogy az ez ügyben kiküldött bizottságot (Emödy Jó-zsef, Mérey Lajos, Rudnyánszky György, Meskó Pál) sürögös intézkedés megtételére kéri fel. Fel-kéri pedig különösen arra, miszerint a földmive-lésügyi miniszteriumnak a kellő formákban való megkeresése által hatna oda, hogy a cs. és kir. közös hadügyminiszterium, mely a m. kir. hon-védség és a közös hadsereg hűskonzerv szükség-letének beszerzéséről gondoskodik, az általa éven-kint megrendelni szokott mennyiség szállításának a közös költségvetés aránya szerinti részét, meggyőződve annak szállításképeségéről, a fel-vidéki konzervgyárnak haladéktalanul biztosítsa.

Katonai lóvásár Nagy-Surány-ban. F. é. szeptember hó 23-án katonai lóvá-sár fog tartatni Nagy-Surányban. Surány és környéke messze a megye határain túl is isme-retes kitudó lovaíró, mért is a vásár felette ked-vezőnek ígérkezik.

A földmivelésügyi miniszter ár-pája Póstyénben. Hogy Darányi Ignác föld-mivelésügyi miniszter méltányolja a felvidéki árpavásár fontosságát, az is bizonyítja, hogy sa-ját birtokának árpatermését e vásáron akarja eladni s e célból mintáit a póstyéni árpavásárra bejelentette. Bejelentések 12-ig, a minták 15-ig fogadtatnak el.

CSARNOK.

A nyitrai káptalan hiteles helye. *)

Mikor lett a nyitrai káptalan hiteles hely-jogával felruhazva, biztosan meg nem határoz-ható; de *Jerney* szerint, már a XIII-ik század elején akadunk számos hiteles oklevelének ny-maira, melyek kezdetben csak a pecsét rányo-másával adattak ki. ¹ Ha ez áll, akkor a kápta-lan legrégebb, tojásdad alakú pecsétje, melyet először Horváth István ismertetett, ² mely azon-ban valószínűleg már a XIV-ik század elején veszett el, nem származhatott 1271-ik évből. És csakugyan a káptalan magán levéltárában most is őriz egy 1248-ik évi, hártýára írott és sárga-viola színű zsinórral függő tojásdad pecséttel ellátott eredeti oklevelet, melyben ugyanazon káptalan bizonyítja, hogy *Románia* berencsi *Bena* leánya hajadoni birtoknegyedét *Debes* comesnek öt ezüst márkáért engedte át. ³ Sajnos, hogy a pecsét-lenyomat felülete annyira lekopott, hogy a középen levő férfi-alak némi körvonalaí ugyan még kivehető, de a körirat teljesen elenyészett.

A káptalan kisebb, kóralaku pecsétje most is megvan és ilyen körirattal bír: S. MINVS CAPITVLI ECLIE NITRIEN. belül szent Eme-rám püspök és vértanu képével és mellette jobb-

*) Mutatvány Vagner József kanonok sajtó alatt levő, ily című munkájából: Adalékok a Nyitrai Székes-Káptalan Történetéhez.

¹ Jerney János. A Káptalanok és Konventek Tör-ténete. Magyar Történelmi Tár. II. 65. l.

² Tudományos Gyűjtemény. 1833. 11. 46. l.

³ Az oklevelet alább közlöm. — A magyar kir. országos levéltárban őrzött legrégebb nyitrai oklevél 1264-ből ered. (A Magyar Kir. Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója. 24. l.)

ról balra olvasható névvel: S. EMERAMVS. M.³ Ezen kívül van a káptalannak még más, szintén köralakú pecsétje, mely levelek s a káptalan belügyeire vonatkozó okiratok pecsételése szolgál s az olvasó-kanonok őrzetere van bízva. Ennek közepén szent Zórád vértanu alakja látható bárdal s eme körirattal: SIGILLVM MISSILE ECL. NITR. 1103.²

A káptalannak, mint hiteles helynek, működési köre ugyan az ország bizonyos részére nem volt szorítva; így tudjuk, hogy *Szacsányi Ádám* kanonok 1564-ik évben, *Dávid László* szent-péteri birtokos ügyében *Thuróc* vármegye területén vallott tanukat; ³ *Beregszászi János* kanonok 1644-ben *Solt* megyébe küldetett egy beigatáshoz; ⁴ *Rácsay János* pedig 1668-ban *Bottyán János* ezredes *Esztorgomban* igatatta be egy nemes kuriába ⁵; azonban rendes viszonyok között a káptalan tagjai Nyitra, *Trencsén*, *Bars* és *Komárom* vármegyékben végeztek hivatalos ténykedéseket. A hivatalos eljárásokhoz kiküldendő személyt, többnyire a kanonoki stallumok sorrendje szerint, az olvasó-kanonok jelölte ki. A kiküldött a király, vagy nádor emberével a hely színére utazván, működésének befejezése után társával együtt a káptalannak eskü alatt jelentést tenni tartozott, mely aztán írásba foglalva, a királynak, vagy nádornak felterjesztetett.

Hogy az isteni tisztelet hasonló kiküldetések miatt rövidséget ne szenvedjen, a káptalan ezen világi ügyek elintézésénél *Forgách Ferenc* püspök szigorú meghagyásából ⁶ arra tartozott figyelni, hogy a székesegyházban az „Officium divinum” alatt legalább négy kanonok legyen jelen; továbbá nagy-karácsony napjától apró szentekig, virágvasárnaptól húsvét-keddig, pünkösdvásárnapjától keddig, valamint keresztjáró napokon, újév, vízkereszt, gyertyaszentelő Boldog-Asszony és szent Márk evang. napján, áldozó esütörtökön, Úrnapján és annak egész nyolcada alatt, a székesegyház védőszentjeinek ünnepén és halottak napján ezen küldetések szüneteltek. — A felek által a káptalanban tett különféle bevallások, ellenmondások, tiltakozások, végrendeletek, meghatalmazott ügynökök kinevezése, és egyéb hasonló jogügyletek a káptalan színe előtt, vagy legalább két, erre felhatalmazott kanonok jelenlétében történtek, kik az írott nyilatkozatokat a felektől átvették; az előszóval tett bevalásokat pedig írásba foglalták, annak tartalmát felolvasták, s az illetőknek szükség esetén élő nyelven is megmagyarázták, az okirat fogalmát pedig a káptalani jegyzőnek kiállítás céljából átadták. A kész oklevelet az olvasó-kanonok az eredeti fogalmazzal összehasonlította, kijavította és csak azután, ha kifogástalannak találtotta, nyomták reá a pecsétet. A káptalan pecsét-nyomója a sekrestyében zár alatt tartott, s a pecsételések rendszerint a reggeli és délutáni isteni tisztelet előtt vagy után, mindig két kanonok s a hiteles hely jegyzője jelenlétében történtek. ⁷ A káptalanok vagy konventek által kiállított átiratoknak csak akkor volt a törvény előtt bizonyító erejük, ha felsőbb hatósági, országbírói, vagy nádori megkereső levél (mandatum requisitorium) következtében lettek kiadva. ⁸

A káptalan országos és magán levéltára elejénte a nagyobb sekrestyében őrzetett; a 17-ik században azonban, midőn *Telegdy János* püspök a székesegyházat újból felépítette és toronnyal ellátta, a levéltár a kisebb sekrestye fölötti boltosított és tűzmentes helyiségbe vitétt át.

¹ Cerographia Hungariae 107. l. — Jerney id. b.
² E pecsétet említi Vurum József püspök Visitatiójában (II. k. 209.)

³ Nyitr. kápt. orsz. lev. 11. Prot. 88.

⁴ U. o. Prot. 71. 135. 138.

⁵ Thaly Kálmán Archivum Rakócianum IX. k. 47.

⁶ Constitutiones Cap. VI.

⁷ Jos. Vurum E. Vis. Can. II. 107—108.

⁸ Lad. Szörényi. Praerogativae, Libertates et Privilegia Ecclesiarum et Clero R. Hungariae competentia. 1729. pag. 63

Alig van káptalani levéltár hazánkban, mely annyi viszontagságnak és pusztításnak ki lett volna téve, mint a nyitrai. Valahányszor ostromolták és megvitták a várat, mindannyiszor legnagyobb veszélyben forgott a közönség birtokviszonyaira oly fontos levéltári közkinccs; s az első századokban a káptalaura hirtelen fürgeteg gyanánt rohant csapások nagy pusztítások nyomait hagyták hátra a káptalan országos és magán levéltárában. A tatárok kegyetlen dúlása ugyan, mely 1241-ben a zobori konvent nem egy oklevelet semmisítette meg, ¹ hála Nyitra város lakosai s a várba menekült nép hősiességének, nem okozott nagy kárt; ² de harminc évvel később Ottokár cseh király bőszi seregei siralmas módon felperzseltek a várost, a várat, a székesegyházat s a püspökség és káptalan okleveleinek nagy részét. ³ Még nagyobb csapás érte a püspöki és káptalani levéltárakat a következő század elején, midőn *Csák Máté*, *János nyitrai püspöknek*, mint *I. Károly* király leghívebb emberének esküdt ellensége, vad csapatait a nyitrai vár elfoglalására kiküldötte, kik amit el nem rabolhattak, azt ádáz dühökben tűzzel-vassal emésztették fel, amiért ezt János püspök ismételt tiltakozásaiból s a kalocsai zsinaton közzétett kiközösítési ítéletéből tudjuk. ⁴ A káptalan pedig 1322-ik évi oklevelében ugyanazok királynak *Deseu mester* nyitra- és pozsony-megyei birtokairól írván, jelentését ezen panaszszal zárja be: „Végre nem akarjuk eltitkolni fenségéd előtt, hogy a nevezett nemesek összes bírói ítéletekre vonatkozó okirataikat, nyílt és zárt szabadság-leveleiket, és minden irományait, melyek alapján a fentebbi javakat bírták és tulajdonul tartották, szent Zórád templomában, a mi székesegyházunk kamrájában letettek; hol azok a szentek ereklyéivel, könyvekkel, díszterményekkel, egyházi ruhákkal, szerelvényekkel és letéteményekkel, melyekkel fenségédnek elődei és ősei, a fenséges királyok egyházunkat megajándékozták, és sok más nemes család letéteményeivel együtt, Máté volt nádor kegyetlen bünténye által ismételve teljesen felperzseltek és elhamvasztattak; mely tűzvész által Istennek és fenségédnek ezen egyháza három ezer márkát meghaladó kárt szenvedett. Kelt szent Mihály főangyal ünnepe után legközelebb vasárnapon az Úr 1322-ik évében.” ⁵

1341. évi szeptember végén a husziták

¹ Fejérfataky László. Kálmán király oklevelei. 40. l.

² „A vidéken azonban az erősebb várak, így *Trencsén*, melyet *Szoboszló fia Bagomé*, ki a saját melléki esztől menekült ide, vitézül védett, továbbá Nyitra, melyet a nyitrai polgárság és a bemenekült nép védett meg, hasonlóképp Pozsony is dacolt a tatárral, s ezek ellen a mongolok semmit sem bírtak tenni.” Rónai Horváth Jenő. Magyar Hadi Krónika 1895. I. 124. l. — V. ö. Rosty Zsigm. A Tatárjárás Történelme 77. l.

³ V. ö. Lodomer esztergomi érsek 1285-ik évi oklevelét, melyben az elődei által a nyitrai püspöknek és káptalannak adományozott praznói, bossányi és krencsi dézsmát, s a tapolesányi és korosi tized-negyedet visszaadja.

Nyitra várat Ottokár seregei kétszer foglalták el; először 1271-ben, midőn a vár némi ellentállás után megadta magát; de a csehek mégis a székesegyházzal együtt felgyújtották. A vár második megrohanása és bevételé 1273-ban történt. A püspök, *Vince*, és a káptalan futással mentették meg életüket; a lakosok közül pedig sokan a székesegyházban kerestek menedéket. De az ellenség ide is betört. Vagy ötven embert megöltek; a csecsemőket lábaiknál kapták fel és vágták a templom oszlopaihoz; azután az egyházat kirabolták, a várost felgyújtották. — Dr. Pauller Gyula. A Magyar Nemzet Története az Arpád-házi királyok alatt. II. 370 és 398. l. — Hormayr és Mednyánszky Taschenbuch für vaterländische Geschichte című munka (III. Jahrgang. 197. l.) és Kubinyi F. és Vahot Imre (Magyarország és Erdély képekben III. 8. l.) csak az 1271-ik évi megvívást írják le, az 1273-ik évi véres jeleneteket.

⁴ János püspök tiltakozásait közölték *Batthyány* (Leges Ecclesiae III., 156-63.) *Fejér* (C. D. VIII. 2. 99.) és *Vurum* (Ep. Nitr. Mem. 231—48.) a szöveg azonban több helyen eltér egymástól.

⁵ Nagy. Cod. Dipl. Andegav. II. p. 47—49.

Prokop és *Prokopek* vezetése alatt Magyarországra törvén, Nyitrát is megtámadták, de a várat elfoglalni nem bírván, a város kirablásával megelégedtek s Bars megyében folytatták pusztításait. ¹

1465-ben *Debrentey Tamás* püspöksége alatt Nyitrán és környékén ismét a husziták garázdálkodtak. *Hollós Mátyás* király a püspök erélytelenségét a csehekkel való cimboráskodásra magyarázván, a várat világi parancsnokra, a püspöki jószágok kezelését pedig *Vitéz János* esztergomi érsekre bízta. Ezen alkalommal történt, hogy azon világi urak, kikre a király a vár őrzetét bízta, nemes időtöltés gyanánt, a püspök és nyitrai egyház több eredeti oklevelét, a zsinorról függött pecsét elmetészésével megsemitkítették és érvénytelenekké tették. ² Ugyanakkor foglalta le *Koth Péter* várnagy a zobori apátság adományleveleit is, melynek birtokait *Mátyás* király utóbb a nyitrai püspökséghez csatolta. ³ Rövid idő múlva ismét a lengyelek foglalták el Nyitrát, melyet 1472-ben magának *Mátyás* királynak kellett *Kázmér* lengyel királytól visszavevnie. ⁴

A gyászos mohácsi csata után a két király versengése között Nyitra város sokat szenvedett ugyan, a vár és a püspökség javai világi birtoklók hatalmába kerültek, de legalább külső ellenség támadásaitól megkímélve maradtak. Azonban alig virradt fel a 17-ik század, máris *Booskay István* kitűzve a felkelés zászlaját egyik hadvezérét *Rédey Ferencet* Nyitrára küldötte. A *Rádovich Péter* váci püspökkel s a káptalan néhány tagjával a várba zárkozott *Forgách Ferenc* püspök, nemzetségehez illő bátorsággal erélyes védelemre készült s minden feladást ajánlatot visszautasított; végre azonban kevés hű szolgálóján kívül, saját emberei ütöttek pártot ellene, s midőn a gyáva árulók a kaput az ellenségnek megnyiták, *Forgách* püspök menedék-levelet nyervén *Rédey*től, káptalanával *Győrre*, onnan pedig *Bécsbe* menekült. ⁵

Rédey Nyitrán oly otthonosnak érezte magát, hogy két évig időzött itt, s innen folytatta további hadjáratait és foglalásait, sőt Nyitravármegye főispánja is lett, míg a császári seregek véget nem vetettek pünkösdi királyságának. A káptalan addig részint Győrött, részint Nyitra vidéken elszórtan ette a száműzés kenyerét és csak visszatérte után 1607-ben vette észre nagy meglepetéssel, hogy a vár ideiglenes ura a székesegyház kincstárából 10,000 frtra becsült ékszereket és egyéb értékes tárgyakat vitt magával emlékül; az országos levéltárból pedig az 1520-ik évet megelőző, s az 1600-ik év óta irt jegyzőkönyvek hiányoztak. A káptalan nem késett ugyan a hiányzó jegyzőkönyveket és kincseket visszakövetelni; de eredmény nélkül. Végre 1609-ben a panaszos ügy némi elintézésül a következő lapidaris irányú törvénycikk jelent meg: „Articulus 39. Quia *Franciscus Rédey* coram plurimum Cottuum nunciis Iure iuravit, se nihil ex Protocolis, quae Capitulum Nitriense apud ipsum esse asserit, habere affirmavit: §. 1. Ideo ab impetitione eiusdem Capituli absolvitur. — §. 2. De Clendiis requiratur.” ⁶ A tizezer forint helyett tíz évvel később, vagyis 1619-ik évi május 1-én 1500 ftot kapott a káptalan vég nélküli utánjárás, könyörgés és megaláztatás

¹ Szalay L. Magyarország története II. 381. — Vurum. Epp. Nitr. Mem. 283.

² Kiténik ez *I. Mátyás* király 1468. évi okleveléből, melyben *Vitéz János* érsek kérésére, a nyitrai egyháznak *Dobrossó* trencsénmegyei birtokára vonatkozó határjárás okmányát átírja.

³ Vurum. Eppatus Nitr. Memoria 294. l.

⁴ *Fraknói V. Vitéz János Esztorg. Érsek Élete* 121 — *Tagányi K. Nyitra hajdan és most. Nyitrámegyei Közöny* 1887. 37. sz. — *Rónai Horváth Jenő* id. m. 317. l.

⁵ *Petheő Gergely Magyar Kronika. Spangár kiadása* 165. l. *Forgách Ferenc levele Mátyás főherceghez, Pray Györgynél Epistolae Procerum R. Hung. III. 283. l.*

⁶ Corpus Iuris Hungarici. Budae 1779. I. 669.

után: ¹ és csakis a nemes lelku *Telegdy János* érsek áldozatkészségének köszönhető, hogy a kifosztott székesegyház utóbb ismét némi ezüst készlethez jutott. ²

Ezen két év alatt a káptalannak, mint hiteles helynek működése szünetelt; mert az országos tanács által 1444-ben hozott határozat értelmében, felkelések idején oly oklevelek, melyeket valamely kényur hatalmában levő hiteles hely adott ki, érvényteleneknek tartattak. ³ Első oklevelét „post restaurationem Capituli“, amint a protokollumban megjegyeztetik, 1607-ik évi június 13-án állította ki. ⁴

Ezentúl nincsen tudomásunk, hogy a káptalan országos, vagy magán levéltárából oklevelek elvesztek volna. A káptalan ugyanis a mult szomorú tapasztalatain okuiva, levéltárait a legkisebb veszély közeledésével rögtön biztos helyre szállította.

Az 1828-ik évi „Visitatio Canonica“ szerint a káptalan egykor Trencsén városban is keresett menedéket és ott hosszabb ideig tartózkodott; csak az kár, hogy az év, melyben ez történt s az esemény, mely ezen menekülést okozta, fel nem jegyeztetett.

1666-ban, és valószínűleg már 1663-ban is, midőn a törökök Nyitrát elfoglaltak, ⁵ az országos levéltár jegyzőkönyvei *Bécsben* voltak. ⁶ A törökök a székesegyházban elrabolható kincseket nem találván, a kereszténység iránti engesztelhetetlen gyűlöletüket azzal tanusították, hogy az Isten házáat ló-istállóvá változtatták, szent Zórád és Benedek vértanuk ereklyéit pedig sirjokból kidobták, melyeket a keresztények összeszedvén, s zivatar elvonulásaiig titokban a *Tormos* melletti dombon épült őrségi szent Márton-templomában rejtették el. ⁷ A törökök 1664-ik év tavaszán *Souches* tábornok által három napi szakadatlan ágyúzás és kemény csata után Nyitravárából kiűzetvén, ⁸ a nagy károkat szenvedett székesegy-

házat *Szelepcsényi György* érsek s a nyitrai püspökség adminisztratora díszesen helyreállította, a védszentek ereklyéit pedig gróf *Pálffy Tamás* püspök 1674-ben egy művészi becsű, koporsó alakú ezüst szekrényben helyezte el, melyben zár és püspöki pecsét alatt most is őriztetnek.

A Tököly-féle mozgalmak idején nem csak a káptalani levéltárak, hanem a székesegyház kincsei is a pozsonyi káptalannál voltak letéve, s midőn a káptalan 1685-ben *Gubassóczy János* érsektől kérdezé: tanácsos-e a kincseket Pozsonyból visszahozni? az érsek még további várakozásra utasítja a káptalant, ezeket írván: „Adm. Rndi Dni Fratres in Xto mihi observandissimi! Vettem az kglmetek levelét melyben kívánja tudni hogy ha kölletik-e (visszaadvan már Uyvárt Isten eő Sz. Fölséghe) Pozsonyi Consistoriumban eltakarotot Nitrai Egyházi Clenodiumokat s Prothokolumokat visza Nitrára vitetni kglmeteknek vagy sem? mely dologh említet végház meghvé-telével megh lehetne ugyan, de tanácsosabb lesz, ha megh egy ideig a derekát ott hagyva kglmetek azon Egyházi kincseknek, hanem az mi igen szükséges leszen azt vitesse haza: had lássuk mire fakadnak ez telen az hadi állapotok. Irja kglmetek azt is, hogy Groff *Erdödy György* Ur eő kglme a leghjobbik Dézsmáját, melyet kglmetek pro communi Ecclesiae servitorem necessitate akart tartani hatalmassul elfoglalta volna, de nem teszi föl kglmetek hogyha volte-e eő kglme azelőtt azon Dézsmának continuus Usussában? vagy sem? Azért az aránt veven elseőbb informatiojat kglmeteknek ugy fogom tudnom az dologt alkalmaztatnom. — Isten éltesse kglmeteket sokaigh szerencsésen. Datum Viennae die 19 Septembris 1685. Earundem AA. RR. Dnationum Vrarum Frater in Xto addictissimus *Ioannes Gubassóczy*, A. Eppus Colocensis. m. p.“ — Eredetije a nyitrai káptalan magán levélt. Fasc. XVII. lit. d.

II. *Rákóczy Ferenc* hadjáratai alatt a székesegyház kincsei s a levéltárak *Mattyasovszky László* püspök és kancellár gondoskodása folytán több évig Bécsben voltak elrejtve.

Vége a francia háboruk idején (1805—6-ig) *Domaniss trencsénmegyei* község nyújtott menedeket a székesegyház ékszerei- és a káptalan okleveleinek. ¹

A káptalani hiteles hely jegyzőkönyvei 1520-ik évtől 1849-ik évig 135. számozott és 2 csak betűkkel jelzett kötetre (Protocollum extraseriale) terjednek s a 16-ik és 17-ik század nem igen díszes szokása szerint, többnyire régi hártya-codexek (antiphonálék, breviariumok, misalék) leveleibe kötettek be. A felek által írásban bemutatott bevallások, osztálylevelek, végrendeletek, ellenmondások, beigtatási, idézési, tanukihallgatási parancsok stb. a jegyzőkönyvhez fűzettek, minél fogva azok, a 18-ik században használt vastag és nagy rétű papir miatt, igen idomtalan, vaskos köteteket képeznek.

A 15-ik század végéről, mintegy mutatónyúl fenmaradt egy kis negyedréttű, hártya és azonkívül barna bőrbé fűzött jegyzőkönyv vagy inkább regestrum, mely 51 számozott lapra terjed és az 1492—1509. évek közé eső időben tett különféle bevallások, tiltakozások sat. legrövidebb kivonatát foglalja magában. Olvasását a több levelen látható rozsdá és vízfoltokon, vagy a megfakult tintán kívül a lapszelek elrongyolott állapota nehezíti meg; mert több helyen a sorok végén 1-3 szó hiányzik. Az évszám csak 10 le-

Benedek helyett) csontjai a nyitrai székesegyházban nyugodtak, a bécsi ötvösök műhelyébe került és ott érme veretésére használtatik fel. Valóság, vagy csak téves értesülésen alapszik-e ezen megdöbbentő közlemény? nem tudom; mert az általam ismert történeti források erről hallgatnak. (V. ö. Nicolai Oláh Codex Epistolaris. Recensuit Dr. Arnoldus Ipolyi. pag. 104.)

¹ V. J. A nyitrai egyházmegyei könyvtár kéziratai és régi nyomtatványai. IV. I.

veleu jeleztetik, s így az évek csak is a megelőző, vagy következő napok — feriak — folytonos egybevetésével határozhatók meg. A jegyzőkönyvhöz a mult század elején valaki névmutatót és használati utasítást, egy más kéz pedig 1787-ben címet és utasítást irt, mely azonban csak az előbbinek más szavakkal való ismétlése.

A káptalan nemcsak nemes és nem nemes családok okleveleit, Nyitravármegye hivatalos és hiteles pecsétjét, ¹ hanem gyakran egyesek letétbe helyezett készpénzét vagy egyéb értékes ingóságait is őrizte. Így 1596. évi június 4-én kiállított oklevelében özvegy *Szabó Jánosné*, berencsi lakos kérésére elismeri azon 50 ft átvételét melyet ugyanannak néhai férje a mult években, nővéreinek *Pesky Ilonának*, néhai *Kovács János* nagyfalusi lakos özvegyének eladott ingóságaiból befolyt összeget, a káptalannak azon célból adott át, hogy ezen összeg nevezett nőnek, kit a törökök 1586-ik évben Nyitravármegye területén véghez vitt rablásaik és pusztításaik alkalmával két árva gyermekével együtt magokkal hurcoltak s kinek életben létéről, vagy haláláról azóta semmi hir sem érkezett, rabságából való kiszabadítására fordítassék. ²

1643-ik évi március 3-án irmeli *Bosnyák János* elismeri: „hogy az minemű pénzt az nemes Nitrai Captalanbeli Custos urnál egy ládába letett volt, sine defectu (igy) kezéhez vette.“ ³

1745 évi június 24-én pedig gróf *Forgách Pál* nagyváradi püspök 4000 rénusi firtot tett le a káptalannál, melynek kamatait évenként egyik nevszerint megjelölt rokonának kifizettetni rendelte, s melyet a káptalan 1761 szeptember 6-án, a vett utasításhoz képest, gróf *Forgách Isténnak* fizetett vissza. ⁴

¹ Kolosvári Sánd. és Óvári Kelemen. A Magyar Törvényhatóságok Jogszabályainak Gyűjteménye. IV. 1. 148. l.

² Nyitr. kápt. orsz. lev. 43. Prot. 101. — ³ Nyitr. kápt. magán lev. Fasc. XVI lit. m. — ⁴ U. o. Fasc. XVI. n. 80.

Telefon.

S. M. urnak Tuzsina. A nyitrai sz. Vince nővéreknél megnyitandó felsőbb leányiskolában következő fizetési illetmények szedtetnek: Tartásdíj havonként 14 ft. Felső egyenruha évenként 10 ft. A tandíj egész évre 20 ft. egyszerre, vagy havonkénti részletekben is fizethető. Továbbá a beiratás, könyvtár, bizonyítvány és értesítő-líj címén a felsőbb leányiskolába vale belépéskor 6 ft. fizetendő. Zongoratanulásért, aki tanulni kíván, havonként 3 ft. A felsőbb leányiskolai növendékek már szept. 4-én megjelenni tartoznak.

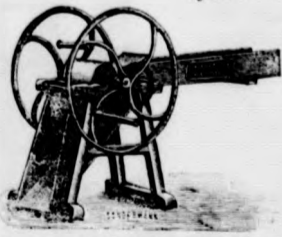
Cz—ki. E. Azt az ügyet nem ismerjük, tehát nem szólhatunk hozzá. Az az illető ur, akit megnevezett, csak pénzt akar; ne hagyja a szegény embereket lépve ment Nem ajánlatos firma.

Treszkony Mihály

Nagy-Bittse (Trencsénm.)

mezőgazdasági gépgyáros

ajánl:

járgányokat, szecskavágógepeket, cséplőgepeket, rostákat, konkolyválasztókat, sorvető gépeket, daráló malomokat, répa és burgonya vágógepeket, kukorica morzsoló gépeket, különféle ekéket és boronákat, amerikai gereblyéket, káposzta gyaluló gépeket, csertörő gépeket, maláta zuzókat, amerikai ruha mungorlókat, körfűrészeket és tizedes mérlegeket.

Képes árjegyzéket kívánatra beküldöm bérmentve.

¹ Nyitr. kápt. országos levélt. 55. Protoc. 260. l.

² Nyitr. kápt. magán lev. Fasc. XVII.

Hogy Rédey Ferenc a püspökséget is megkárósította, kitetszik Lépés Bálint nyitrai püspöknek következő tiltakozásából: „1611. Feria IV. post Epiphan Rasmus D. Valentinus Lépés Eppus corum Capitulo protestatus est contra *Franciscum Rédey* exponendo: quod nobilis *Ioannes Tarnóczy* 5 pagos in Veszténic ad ecclesiam suam pertinentes, quos hactenus *Franciscus Rédey* extraordinario iure possedisset, propter quosdam violentias et actus potentiarios, per ipsium forte Rédey, aut ipso annuente patratos, suscitata contra Eppum causa, pro se occupare vellet, quin idem Rédey iura ecclesiae defenderet, imo eadem diversarum taxarum exactione et rerum eiusdem direptione in disarimen conieceret.“ (Nyitr. kápt. orsz. lev. 49. Prot. 59 l.)

Az említett pusztítások alkalmával vészhetett el szent István király legendájának egyik példánya is, mely a káptalan levéltárában emlékezetet meghaladó idő óta őriztetett, s melyből a káptalan *Villemes* pannonhalmi apát megkeresésére 1450. évi március 22-én (Feria II. proxima post Dominicam in Ramis Palmarum, magistro Iohanne lectore ecclesie nostre existente) hiteles kivonatot kiállított, azon célból, hogy az apát annak szövegével a szent István király által a szent Mártonról nevezett pannonhegyi apátságának adományozott somogyi dézsmához való jogát, melyet ugyanazon vármegye nemes és nem nemes birtokei konokul tagadtak, igazolhassa. *Sztachovics Remig.* a benedek-rendiek pannonhegyi levéltárának volt őre 1876-ban Nyitrán megfordulván s a legenda elvesztéről értesülvén, a káptalannak az 1350-ik évi átirat másolatával kedveskedett. (Kápt. magán levélt. Acta non regestrata.)

³ *Ios. Nicol. Kovachich. Epierisis Documentorum Diplomaticorum, seu de Valore Instrumentorum Literalium.* p. 152.

⁴ Nyitr. kápt. orsz. lev. 48. Prot. 1. l. — ⁵ *Ortelius Redivivus* II. 289. l. — *Hormay u. Mednyánszky.* id. h. h. 204. l. — ⁶ U. o. 76. Prot. 221. l.

⁷ *I. Gusztinyi Ep. Visit. Can. Cathedr. Eccl. Nitr.* p. 20.

⁸ A megvívás részleteit *I. Korneli. Fragmenta Ungaricae Historiae* — ab A. Chr. 1663. p. 293—296. — *Tscherning. Das von den Türken langgequälte, nun durch die Christen neu beseelte Königreich Hungern. Nürnberg* 1687. 251. — *Casim. Freschot. Idea generale del Regno d' Vngheria. In Venezia.* 1684. 105. *Vurum Epp. Nitr.* Mem. 360.

Oláh Miklós, a későbbi esztergomi érsek, *Jovius*hoz Augsburgból 1530. november 10-én irt levelében említi: hogy azon koporsó, melyben szent Zórád és Vid (szent

Agyagáru-kiállítás Budapest, 1891.: A m. kir. keresk. miniszter elismerő okirata.

ALAPITTATOTT 1855-IK ÉVBEN.

HAVRANEK ANTAL

AKADEMIAI SZOBRÁSZ és KÖFARAGÓ, BÁNYATULAJDONOS

SZÉKESFEHÉRVÁROTT. 18-26.

ÜZLETHELYISEG és RAKTÁR: FELSŐ-VÁROS, KIRÁLYKUT-UTCA 1. SZAM.

Elvállal minden izlésü és kivitelü

templom-tervezéseket és berendezéseket

u. m.

oltárok, szószékek, utifeszületek, keresztelő-medencék készítését

gránit, márvány és minden anyagból a legfinomabb kivitelben.

Nagy raktár siremlékekből

u. m.

bazalt, gránit, márvány és homokkőből a legujabb minták szerint.

Minden e szakmába vágó felvilágosítással készséggel szolgálók.

SOUKENIK JÁNOS

ORGONA-ÉPÍTŐ
S Z E G E D E N.

Elvállal mindennemü

uj orgonák építését

bármily alakban és nagyságban jutányos árak mellett a legujabb és leggyakorlatibb rendszer szerint.

Régi orgonák átépítését, javítását és hangolását jótállás mellett elvállalom.

Uj harmóniumokat

kellemes, erőteljes hanggal, tartós szerkezettel 75 frttól kezdve számítok.

Templomi berendezéseket,

oltárok, szószékek, gyontató-székek, keresztelő-kutak és padok készítését a legjutányosabb árak mellett elvállalom.

A jelen olesó közlekedési árak mellett az ország bármely részében teljesítek mindennemü idevágó munkát, a nélkül, hogy azt t. vevőim megéreznek.

Rajzok és költségvetésért díjat nem számítok.

Tisztelettel

SOUKENIK JÁNOS,

orgona-építő

Szegeden, Belváros.

16-26.

== Lakás: ==

Szeged, Boldogasszony-sugarút 25. szám.

Hirdetmények

„Nyitramegyei Szemle“

részére

jutányos áron felvételnek a kiadóhivatalban.

Van szerencsém a t. c. közönségnek tudomására hozni, miszerint

építészeti irodámat

megyeház-utca 6. sz. (volt Béler-féle ház)

folyó évi augusztus 1-én megnyitom.

Tisztelettel

ifj. Tomaschek János, építész.

2-szeres és 3-szoros termékek

csakis mesterségesen szárított

mütrágyával

érhetők el

Hungária mütrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság **Budapesten.**

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.